
Recenzje. Sprawozdania

Reviews. Reports

Wioletta Husar, recenzja: Alfredo Relaño, *Barça vs. Real. Wrogowie, którzy nie mogą bez siebie żyć*, Wydawnictwo SQN, tłum. Barbara Bardadyn, Warszawa 2015, ss. 450.

Rywalizacja FC Barcelony i Realu Madryt skupia na sobie uwagę niemal całego globu, nie tylko świata piłki nożnej. Wraz z nimi na murawę boiska wkracza, poza rywalizacją sportową, polityka i chłodna logika rynku ekonomicznego. Walka między klubami nie zamyka się w obrębie boiska, ale wychodzi daleko poza nie. Paradoksalnie fenomen współzawodnictwa przeradza się w fenomen symbiozy.

Alfredo Relaño autor omawianej publikacji jest hiszpańskim dziennikarzem sportowym i publicystą. Pracował m.in. w gazetach „Marca”, „Pueblo” i „Arriba”. Był korespondentem „Mundo Deportivo”¹ w Madrycie oraz redaktorem jednego z największych dzienników hiszpańskich – „El País”. W latach 90. XX w. odpowiadał za opracowanie i uruchomienie Canal+, który w ówczesnym okresie był innowacją w dziedzinie oglądania sportu za pośrednictwem telewizji w tak wysokiej jakości przekazu. Obecnie Alfredo Relaño jest dyrektorem madryckiego dziennika „AS” i komentatorem stacji radiowej Cadena SER. Wydał wiele książek o tematyce sportowej, m.in. *Gracias, Vieja*, która zawiera wspomnienia Alfredo Di Stéfano, *El fútbol contado con sencillez*, nakreślająca historię piłki nożnej, *155 historias del fútbol mundial que deberías saber* i *366 historias del fútbol mundial que deberías saber*, przedstawiające zbiór futbolowych historii. Alfredo Relaño jest także twórcą terminu *villarato*².

Recenzowana książka stanowi ważną pozycję w dorobku dziennikarskim autora. Wnosi ona nową jakość w rozumieniu wzajemnych relacji Blaugrana–Real, gdyż podejmuje próbę demitologizacji historii obu klubów, a nie jak w przypadku wielu innych dotychczasowych

¹ Największy dziennik sportowy w Hiszpanii.

² Jest to termin określający to, w jaki sposób prezes Królewskiego Hiszpańskiego Związku Piłki Nożnej (RFEF) Angela Maria Villar sprawuje rządy nad hiszpańskim futbolem. Cechą charakterystyczną *villarato* jest faworyzacja FC Barcelony i krzywdząca Real Madryt w rozgrywkach krajowych. Przejawia się ona m.in. w intencjonalnych błędach sędziów czy umarzaniu kar klubowi katalońskiemu.

publikacji z tego zakresu prezentowania demagogicznych, atrakcyjnych pod względem marketingowym haseł.

Już na wstępie autor zaznaczył, iż jego koligacje rodzinne sprawiają, że jest rozdarty między FC Barceloną a Realem Madryt, gdyż rodzina ze strony matki pochodzi z Katalonii, on jednak, jak sam pisze, urodził się w „kołysce madridistów” – ojciec był ponad 50 lat *socio* Realu. Alfredo Relaño nie ukrywa, iż sympatyzuje z Królewskimi, mimo to stara się w jak najwyższym stopniu zachować dziennikarski obiektywizm. Czytelnik wyczuwa szacunek piszącego wobec obu zespołów, aczkolwiek w kilku przypadkach autor daje się uwieść kibicowskim emocjom.

Omawiana monografia jest analizą rywalizacji dwóch hegemonów hiszpańskiego, a zarazem globalnego futbolu. Antagonizmy między FC Barceloną a Realem Madryt są rozpatrywane przez autora na wielu płaszczyznach: rywalizacji sportowej, społecznej, historycznej, politycznej czy ekonomicznej. Poddał on weryfikacji historię kształtowania się obu klubów, biorąc pod uwagę nie tylko wyniki sportowe, lecz także czynniki wewnętrzne i zewnętrzne moderujące te środowiska. Ponadto autor wyraźnie miał na celu wskazanie różnic i podobieństw wśród obu gigantów. Przeprowadzona analiza ma za zadanie pozwolić czytelnikowi dokonać rewizji faktów z przeszłości oraz teraźniejszości i obiektywne spojrzeć na Barcę i Królewskich.

Publikacja *Barça vs. Real. Wrogowie, którzy nie mogą bez siebie żyć* składa się z wprowadzenia, 46 krótkich rozdziałów oraz podziękowań autora. Dodatkowo wydanie polskie zawiera: wstępy, epilog i posłowie. Wszystkie trzy elementy charakteryzują atmosferę symbiozy wspomnianych klubów.

Autor opracowania rozpoczął swoją kronikę historii Barcelony i Realu od momentu ich powstania i pierwszych spotkań, wędruje przez kolejne potyczki, wyliczając i opisując przy tym liczne znane lub mniej znane skandale, jak np. finał butelek, świński łeb na murawie boiska, niecenzuralne wypowiedzi i zachowania piłkarzy czy trenerów, nieuczciwe zabiegi klubów lub drażliwe transfery zawodników (np. kulisy przejścia Luisa Figo do Realu). Jednocześnie nakreślił specyfikę rywalizacji poza boiskiem (spotkania i potyczki na konferencjach prasowych trenerów, wypowiedzi w mediach, zachowania kibiców), nieprawidłowości sędziowskie, zabiegi organizacji piłkarskich. Stosunkowo dużo miejsca zajmują opisy mało znanych epizodów związanych z największymi gwiazdami klubów. Autor w sposób chronologiczny ukazał wszystkie *El Clásico*, oddając nie tylko ducha rywalizacji sportowej, lecz także obrazując atmosferę na Estadio Santiago Bernabéu i Camp Nou oraz innych miejscach spotkań, traktując ową otoczkę jako wartość dodaną, towarzyszącą potyczkom drużyn.

Alfredo Relaño pokazał to, jak bardzo futbol hiszpański był, jest i prawdopodobnie będzie głęboko związany z polityką, gdyż rywalizacja wspomnianych klubów to rzeczywiste odzwierciedlenie antagonizmów katalońsko-hiszpańskich i budowa odrębnych tożsamości. Ponadto wskazał na emergencję emocji kibicowskich i narodowych. Autor starał się jak najlepiej oddać atmosferę rywalizacji poza boiskiem i jej znaczenie w przypadku rozgrywek sportowych. Ta swoista kronika futbolu hiszpańskiego zawiera niemal wszystkie elementy sporne, które podsycały wzajemną niechęć i jest próbą zmierzenia się z mitami krążącymi wokół Gran Derbi.

Publikacja obala wiele ugruntowanych przekonań w obecnym dyskursie polityczno-społecznym. Tym, co nadaje oryginalną wartość omawianej książce, jest ucieczka od stereotypizacji. Alfredo Relaño podważył podstawowe mity, tj. Realu Madryt jako klubu reżimowego (frankistowskiego) i FC Barcelony jako drużyny wiecznie ciemnionej przez władzę centralną. Ogromną zaletą jest konstrukcja oceny przez autora na podstawie oficjalnych dokumentów, komunikatów, notatek, artykułów prasowych, wspomnień osób zaangażowanych w dane sprawy

czy wreszcie bezpośredniego uczestnictwa samego Relaño, które w sposób znaczący uwiarygodnia przedstawioną argumentację. Sposób prowadzenia analizy świadczy o dociekliwości, staranności i dbałości o szczegóły ze strony piszącego.

Należy jednocześnie zaznaczyć, iż autor tak zbudował swój przekaz, że czytelnik ma wrażenie, iż oba hiszpańskie giganty są w zasadzie bliźniaczo podobne pomimo powierzchownych różnic. Ponadto rywalizacja ma charakter „uświęconego ceremoniału” i jest warunkiem *sine qua non* dla jestestwa obu podmiotów. Brak któregokolwiek z klubów może podważyć byt drugiej strony. To, co zdaje się dzielić drużyny, w zasadzie je łączy i staje się siłą napędową.

Narracja jest prowadzona w sposób przystępny, zaś autor posłużył się stylem publicystycznym, wplatając w treść przekazu liczne anegdoty, stale podsycając emocje oparte o zasadę rywalizacji, co sprawia, że czytelnik nawiązuje więź z autorem i bohaterami. Dodatkowym walorem jest też to, iż Relaño nie skończył swojej opowieści, przeciwnie zasygnalizował czytelnikowi, iż ta sentymentalna podróż trwa nadal, zaś historia tworzy się na naszych oczach. Niemniej jednak specyficzny konstrukt narracji sprawia, iż czytającemu, który nie jest fanem futbolu, trudno zrozumieć mechanizmy i umieścić w czasie sytuacje czy konkretne postacie. Stąd nasuwa się wniosek, że publikacja jest kierowana do wytrawnych kibiców piłki nożnej, a zwłaszcza znawców futbolu hiszpańskiego, którzy dodatkowo potrafią odnieść rozgrywki w konkretnej przestrzeni historycznej i politycznej.

Nie da się także ukryć, iż prywatne preferencje kibicowskie autora nie zostały wyeliminowane w sposób absolutny. Wielokrotnie widać subiektywizm w ocenie sytuacji na korzyść Królewskich. Fakt ten nie powinien jednak dziwić, chociażby z uwagi, iż autor jest dziennikarzem sportowym dzienników o ewidentnym profilu promadridistycznym. W związku z tym należy analizować niniejsze opracowanie z dozą krytycyzmu.

Barça vs. Real. Wrogowie, którzy nie mogą bez siebie żyć to książka wnosząca duży wkład poznawczy. Może być cennym źródłem wiedzy dla badaczy zajmujących się problematyką tożsamościową, nacjonalistyczną, zwłaszcza na gruncie hiszpańskim. Dodatkowo stanowi cenną pozycję dla kibiców obu drużyn, gdyż w sposób kompleksowy przedstawia fundamenty i zręby rywalizacji FC Barcelony i Realu Madryt wraz z ładunkiem emocjonalnym. Lektura w najwyższym stopniu dotyka aktualnych treści, zwłaszcza w kontekście działalności ruchu independentystycznego w Katalonii.